

บทที่ 3

ผลการศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร

สำหรับบทนี้จะศึกษา โครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรสำหรับการศึกษาใน ครั้งนี้จะแตกต่างจากการศึกษาของผู้ที่ศึกษาในครั้งก่อน ๆ ซึ่งตามปกติจะทำการศึกษาจากข้อมูล รายปีงบประมาณ แต่ในการศึกษานี้จะทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลรายปีภาษี โดยจะศึกษา ลักษณะการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรในช่วงปีภาษี 2523 -2545

3.1 ระบบภาษีที่กรมสรรพากรจัดเก็บ

ในปัจจุบันมีกฎหมายภาษีอากรที่และภาษีอากรอยู่ในความรับผิดชอบของกรม สรรพากรดังนี้

- พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ.2481 มีภาษีอากร ประเภทต่าง ๆ ตามประมวลรัษฎากร ดังนี้
 1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล
 3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม
 4. ภาษีธุรกิจเฉพาะ
 5. อากรแสตมป์
- ภาษีอากรตามกฎหมายอื่น ได้แก่
 1. พระราชบัญญัติรั้งนกอีแอ่น พ.ศ.2482 กำหนดให้จัดเก็บอากรจากรังนกอีแอ่น
 2. พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปีโตรเทียม พ.ศ.2514 กำหนดให้จัดเก็บภาษีเงินได้ ปีโตรเทียม

โดยสามารถอธิบายลักษณะการจัดเก็บของภาษีอากรประเภทที่สำคัญพอสังเขปดังนี้

1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากบุคคลธรรมดาทั่วไปหรือ จากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีโชนิติบุคคล ผู้ที่ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี และกองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง โดยมีรายได้เรียกว่า “เงินได้พึงประเมิน” ซึ่งหมายถึงเงินรวมทั้งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งอาจคำนวณได้เป็นเงิน และเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมาซึ่งเรียกว่า “ปีภาษี” โดยปกติแล้ว ผู้มีเงิน ได้มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการเงินได้นั้นภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป ปีละ 1 ครั้งด้วยแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 แล้วแต่กรณี แต่มีเงินได้บางกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนด

ต้องเสียภาษีครั้งปีด้วยแบบ ภ.ง.ด.94 เพิ่มขึ้นอีกด้วย และเพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีที่ต้องชำระ กฎหมายได้กำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้หักภาษี ณ ที่จ่าย สำหรับการจ่ายเงินได้บางกรณี และนำส่งกรมสรรพากรเป็นรายเดือนด้วยแบบ ภ.ง.ด.1 ภ.ง.ด.2 หรือ ภ.ง.ด.3 แล้วแต่กรณี เว้นแต่การขาย อสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานที่ดินเป็นผู้เรียกภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายแทนกรมสรรพากร

2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากนิติบุคคลหรือหน่วยภาษีตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ กิจการร่วมค้าหรือกิจการที่ดำเนินการเป็นทางการค้าหรือหากำไร รวมทั้งมูลนิธิหรือสมาคมที่ประกอบการมีรายได้บางกรณี การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจะจัดเก็บจากฐานภาษี 4 ประเภท ได้แก่ ฐานกำไรสุทธิ ยอดรายได้ก่อนหักรายจ่าย เงินได้ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย และการจำหน่ายเงินกำไรออกไปจากประเทศไทย ฐานภาษีที่สำคัญคือฐานกำไรสุทธิ โดยปกติแล้วนิติบุคคลที่มีหน้าที่เสียภาษีจะต้องยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีด้วยแบบภ.ง.ด.50 หรือ ภ.ง.ด.55 แล้วแต่กรณี ภายใน 150 วันนับแต่วันสุดท้ายของวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี สำหรับนิติบุคคลที่เสียภาษีจากกำไร สุทธิจะต้องยื่นแบบเสียภาษีครั้งปีด้วยแบบ ภ.ง.ด.51 ภายใน 2 เดือนนับแต่วันสิ้นรอบ 6 เดือนแรกของรอบระยะเวลาบัญชีด้วย และเพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีที่ต้องชำระ กฎหมายได้กำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้หักภาษี ณ ที่จ่าย สำหรับการจ่ายเงินได้บางกรณีและนำส่งกรมสรรพากรเป็นรายเดือนด้วยแบบ ภ.ง.ด.53 หรือ ภ.ง.ด.54 แล้วแต่กรณี เว้นแต่การขายอสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานที่ดินเป็นผู้เรียกเก็บภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายแทนกรมสรรพากร

3. ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม เป็นภาษีเงินได้ประเภทหนึ่งที่ใช้บังคับจัดเก็บจากกิจการที่ได้รับสัมปทานผลิตน้ำมันในประเทศ ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับภาษีอากรหลายประเภท การผลิตมีขั้นตอนและการลงทุนที่แตกต่างไปจากกิจการอื่น ๆ จึงมีบทบัญญัติจัดเก็บเป็นพิเศษไปจากภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่ในหลักการแล้วมีการเสียภาษีเป็นรายรอบระยะเวลาบัญชีเช่นเดียวกัน

4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากฐานการบริโภคสินค้าหรือบริการทั่วไป ผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะเป็นผู้ประกอบการขายสินค้าหรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพเป็นปกติธุระ และผู้นำเข้าสินค้า ไม่ว่าจะประกอบการในรูปของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล โดยจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามหลักเกณฑ์ก่อน แต่สำหรับผู้ประกอบการที่มีรายรับจากการขายสินค้าหรือให้บริการเกิน 1.2 ล้านบาทต่อปี ถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามกฎหมาย เมื่อเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนแล้วจะมีสิทธิในการผลักภาระภาษี โดยเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้าหรือบริการตามอัตราที่กฎหมายกำหนด และต้องออกไปกำกับภาษีเป็นหลักฐานให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้ให้บริการเพื่อเป็นหลัก

ฐาน ซึ่งเรียกว่า “ภาษีขาย” ผู้ประกอบการจดทะเบียนมีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการตามแบบ ภ.พ.30 ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป โดยคำนวณภาษีที่ต้องเสียจากภาษีขายหักด้วยภาษีซื้อ เว้นแต่ผู้นำเข้ามีหน้าที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มทันทีพร้อมการเสียอากรขาเข้า โดยภาษีมูลค่าเพิ่มที่กรมสรรพากรจัดเก็บนี้จะรวมภาษีฝากเก็บของภาษีท้องถิ่นอยู่ด้วยในอัตรา 1 ใน 10 ของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บ

5. ภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นภาษีทางอ้อมอีกประเภทหนึ่งเริ่มใช้พร้อมกับภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นจัดเก็บจากธุรกิจที่ไม่สามารถใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มได้เนื่องจากมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง เช่น สถาบันการเงินที่มีรายรับประเภทดอกเบี้ย การค้าอสังหาริมทรัพย์ และการค้าหลักทรัพย์ เป็นต้น จึงเป็นภาษีที่จัดเก็บจากฐานรายรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วแต่ประเภทของกิจการ และมีการยื่นแบบเสียภาษีรายเดือนด้วยแบบ ภ.ธ. 40 ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนถัดไปโดยภาษีธุรกิจเฉพาะที่กรมสรรพากรจัดเก็บนี้จะรวมภาษีฝากเก็บของภาษีท้องถิ่นอยู่ด้วยในอัตราร้อยละ 10 ของภาษีธุรกิจเฉพาะที่จัดเก็บ

6. อากรแสตมป์ เป็นภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากการทำตราสารประเภทต่าง ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากรรวม 28 ประเภทตราสาร ซึ่งผู้มีหน้าที่เสียอากร อัตราอากร และวิธีการเสียอากรจะแตกต่างกันแล้วแต่ประเภทตราสาร

3.2 โครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร

ในการพิจารณาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร โดยจะพิจารณาตามการผลักภาระภาษี ได้แก่

1. ภาษีทางตรง คือ ภาษีที่ประเมินหรือจัดเก็บจากผู้ที่ต้องเสียภาษีและผู้เสียภาษีเป็นผู้แบกรับภาระภาษีได้ทั้งหมด หรือเป็นส่วนใหญ่ไม่สามารถผลักภาระไปให้ผู้อื่นได้ หรือผลักภาระไปให้ผู้อื่นได้ยากได้แก่

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล
- ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม

2. ภาษีทางอ้อม คือ ภาษีที่มีได้ประเมินหรือจัดเก็บจากผู้ที่ต้องเสียภาษี เนื่องจากผู้เสียภาษีมิได้เป็นผู้แบกรับภาระภาษีไว้ทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถผลักภาระภาษีทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ไปให้ผู้อื่นได้ ได้แก่

- ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- ภาษีธุรกิจเฉพาะ

- อากรแสดมปี
- ภาษีการค้า (ปัจจุบันยังมีการจัดเก็บในส่วนที่เป็นภาษีอกรค้าง)

โดยภาษีทางตรงโดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งจัดเก็บจากฐานรายได้นั้นมีลักษณะก้าวหน้า (progreesive) กล่าวคือ ผู้เสียภาษีไม่สามารถผลักภาระไปให้ผู้อื่นได้ ผู้ที่มีรายได้สูงย่อมรับภาระภาษีเป็นสัดส่วนของรายได้สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ โดยอัตราภาษีที่จัดเก็บได้มากกว่าฐานภาษีที่เพิ่มขึ้น ด้วยลักษณะที่ก้าวหน้านี้ทำให้รัฐบาลสามารถใช้ภาษีทางตรงเป็นเครื่องมือในทางเศรษฐกิจ นอกเหนือไปจากการหารายได้ เช่นเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยช่วยกระจายรายได้ให้เป็นธรรมและช่วยรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้เองอย่างอัตโนมัติ (automatic stabilizer) ไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการจัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าเป็นการจัดเก็บภาษีตามความสามารถในการเสียภาษี โดยถือว่าทุกคนจะต้องเสียภาษีอกรเพื่อบำรุงรัฐตามความสามารถหรือความมั่งคั่ง โดยผู้ที่มีความสามารถหรือความมั่งคั่งมากก็ควรจะเป็นผู้ที่ชำระภาษีมาก และผู้ที่มีความสามารถหรือความมั่งคั่งน้อยก็ ควรจะเป็นผู้ที่ชำระภาษีน้อย

สำหรับภาษีทางอ้อม รายได้จากภาษีอกรของรัฐที่นำมาใช้ในการบริหารประเทศจะเป็นการจัดเก็บจากภาษีทางอ้อมเป็นส่วนใหญ่ ภาษีทางอ้อมถึงแม้อัตราที่จัดเก็บเป็นอัตราคงที่แต่โดยลักษณะของภาษีทางอ้อมจะมีลักษณะถดถอย(regressive) เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการเสียภาษี ผู้ผลิตสามารถผลักภาระไปให้แก่ผู้บริโภคได้บ้างบางส่วนหรือทั้งหมด เนื่องจากภาษีทางอ้อมส่วนใหญ่จะจัดเก็บจากมูลค่าหรือราคาของสินค้าหรือการให้บริการ ไม่ได้จัดเก็บตามฐานรายได้ของผู้ซื้อหรือใช้บริการแต่อย่างใด ผู้ที่มีรายได้ต่างกันแต่ซื้อสินค้าหรือใช้บริการชนิดเดียวกันจึงต้องเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากัน ดังนั้นผู้ที่มีรายได้ต่ำจะแบกรับภาระภาษีมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงเมื่อพิจารณาจากความสามารถในการเสียภาษี

3.3 วิเคราะห์โครงสร้างรายได้ภาษีของกรมสรรพากร

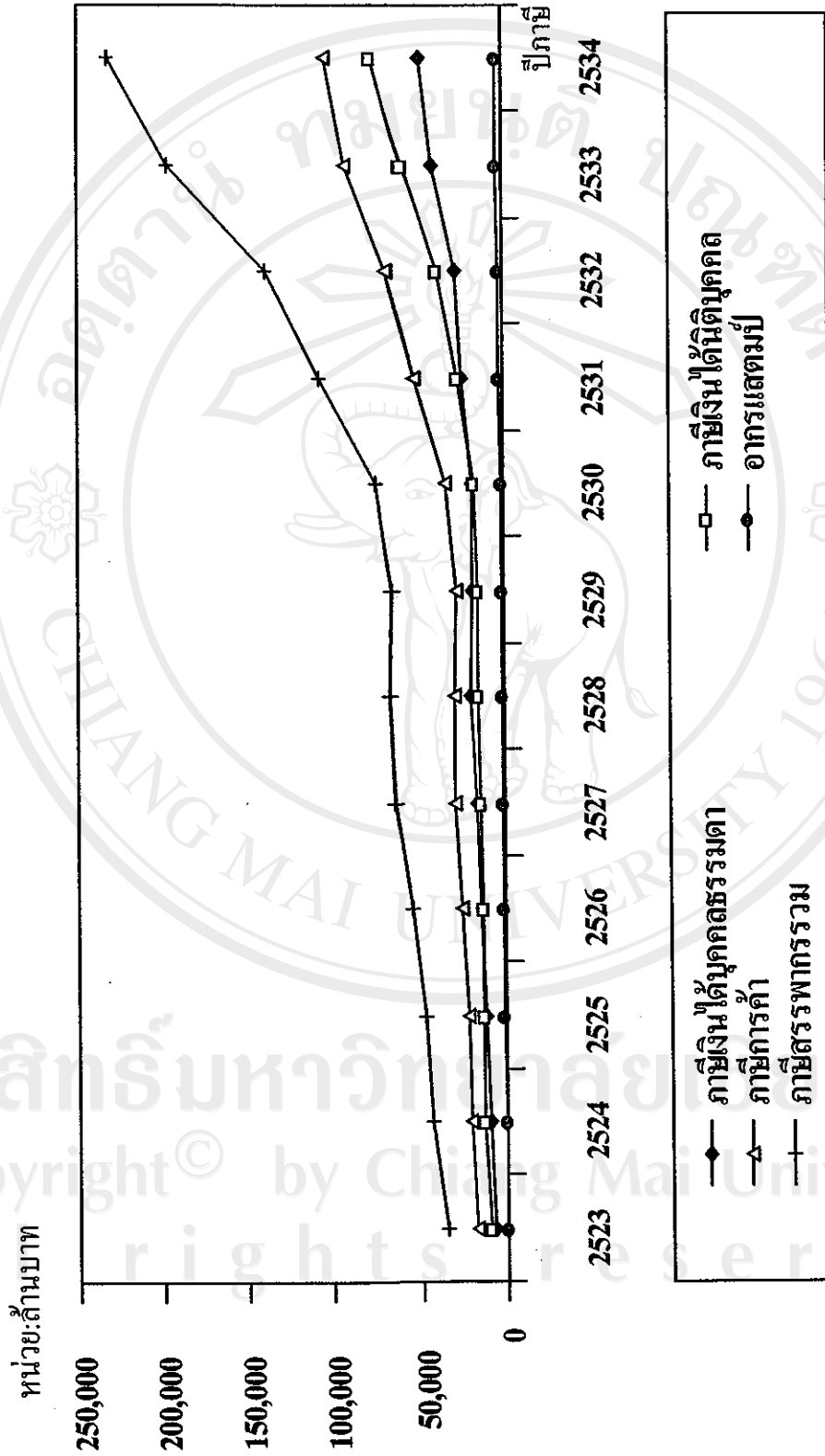
สำหรับการศึกษาในส่วนของโครงสร้างภาษีของกรมสรรพากรจะศึกษาถึงสัดส่วนของรายได้ประเภทต่าง ๆ กับรายได้ภาษีสรรพากรรวมเพื่อเปรียบเทียบว่าภาษีประเภทใดมีความสำคัญต่อระบบการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรและศึกษาถึงสัดส่วนของรายได้ภาษีของกรมสรรพากรโดยจำแนก เป็นภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมเพื่อวัดประสิทธิภาพของการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ในสังคม

3.3.1 สัดส่วนความสำคัญของรายได้จากภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

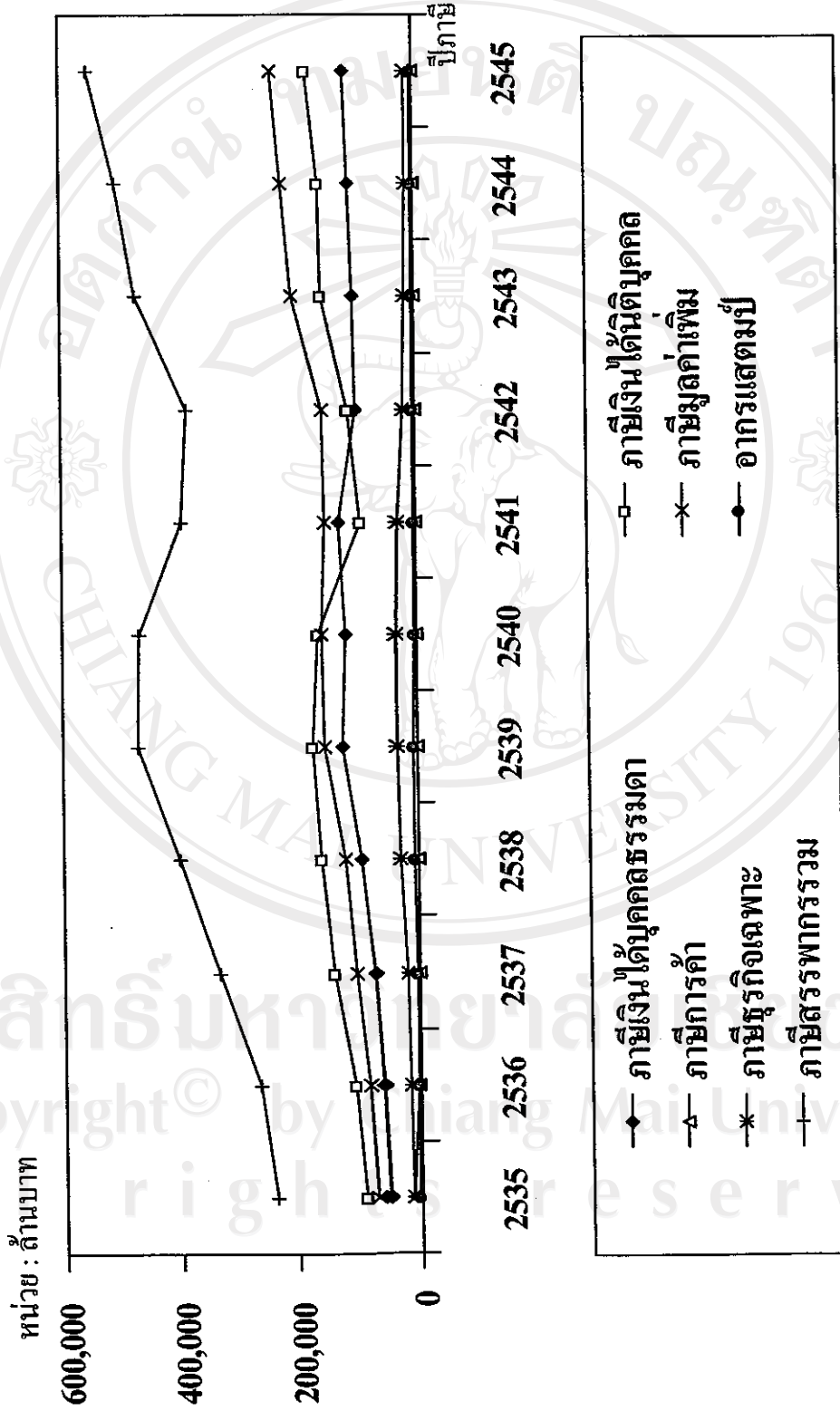
ในช่วงเวลาที่ศึกษากรมสรรพากรสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีสรรพากรรวมและภาษีแต่ละประเภทได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ภาพที่ 3.1 และ 3.2) โดยสัดส่วนของรายได้ภาษีแต่ละประเภทต่อรายได้ภาษีสรรพากรรวม (ตารางที่ 3.2) ในช่วงก่อนมีการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มพบว่า ภาษีการค้ามีสัดส่วนมากที่สุด โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 43-51 ต่อมาเมื่อมีการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มแทนภาษีการค้าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 พบว่าภาษีมูลค่าเพิ่มมีสัดส่วนมากที่สุด โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 28-42 ในช่วงปีภาษี 2535 – 2545 และมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 35.07 ซึ่งจะเห็นว่ามีส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ สำหรับภาษีที่มีสัดส่วนรองลงไปคือภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 21-40 และมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 29.85 ภาษีที่มีสัดส่วนสำคัญ เป็นอันดับที่ 3 ได้แก่ภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดา โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 21-40 และมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 23.48 ภาษีที่มีสัดส่วนสำคัญเป็นอันดับ 4 คือ ภาษีธุรกิจเฉพาะซึ่งนำมาใช้ตั้งแต่ 1 ม.ค.2535 มีสัดส่วนประมาณเฉลี่ยร้อยละ 2-8 ภาษีที่มีสัดส่วนสำคัญเป็นอันดับที่ 5 คือ อากรแสตมป์ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 0.7-2 และมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 1.39 สำหรับภาษีที่มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้ายคือ ภาษีเงินได้ปิโตรเลียมมีสัดส่วนใกล้เคียงกับอากรแสตมป์ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 0.01-3 โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 1.31

โดยสรุปกล่าวได้ว่ารายได้ภาษีของกรมสรรพากรพึ่งพิงรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม (ภาษีการค้า) และภาษีเงินได้นิติบุคคล จากรายงานของธนาคารโลก (World Bank, 2000) ระบุว่าประเทศไทยสามารถจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้ร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2539 โดยเปรียบเทียบกับรายได้ของภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศในยุโรปซึ่งสามารถจัดเก็บได้ร้อยละ 7.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่อยู่ในระดับพัฒนาเดียวกัน ประเทศไทยพึ่งพิงภาษีทางอ้อมและภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจเกิดจากการใช้อัตรากำไรที่แตกต่างกันของประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงโดยมีประเทศที่จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราเดียวกันกับประเทศไทย(ร้อยละ 10) คือประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ส่วนในประเทศ สิงคโปร์ จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 3 ประเทศเวียดนามจัดเก็บในอัตราร้อยละ 5 – 10 จากการที่ประเทศไทยใช้อัตรากำไรมูลค่าเพิ่มที่อยู่ในระดับสูง (อัตราร้อยละ 10 ใช้ในเดือน ส.ค. 2540 – มีนาคม 2540 นอกจากขณะนี้แล้ว รัฐบาลประกาศลดอัตรากำไรมูลค่าเพิ่มลงเหลือร้อยละ 7) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศใกล้เคียงอาจจะมีผลทำให้สามารถจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่าประเทศในระดัพัฒนาเดียวกัน และเมื่อพิจารณาจากอัตรากำไรเงินได้นิติบุคคลในประเทศใกล้เคียงจำนวน 5 ประเทศพบว่าประเทศไทยใช้อัตรากำไร

ภาพที่ 3.1 : แสดงรายได้ภาษีของกรมสรรพากรปีภาษี 2523 - 2534

ภาพที่ 3.2 : แสดงรายได้จากภาษีของกรมสรรพากรปีภาษี 2535 -2545

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยศรีปทุมสงวนไว้
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 3.1 รายได้ภาษีของกรมสรรพากรจำแนกตามประเภทที่จัดเก็บ

หน่วย : ล้านบาท

ปีภาษี	ประเภทภาษี							
	เงินได้บุคคลธรรมดา	เงินได้นิติบุคคล	เงินได้ปิโตรเลียม	การค้า	มูลค่าเพิ่ม	ธุรกิจเฉพาะ	อากรแสตมป์	ภาษีสรรพากรรวม
2523	7,268.20	9,611.80	-	18,360.80	-	-	523.30	35,764.10
2524	9,035.90	13,449.10	-	21,522.70	-	-	565.70	44,573.40
2526	12,009.50	12,778.73	-	22,488.49	-	-	690.54	47,967.26
2526	14,671.77	13,198.98	-	25,699.78	-	-	872.72	54,443.25
2527	17,192.89	14,617.63	-	30,193.05	-	-	1,047.11	63,050.68
2528	19,841.90	15,389.00	-	29,513.20	-	-	1,029.30	65,773.40
2529	19,218.54	15,445.08	102.09	28,152.23	-	-	1,040.69	63,958.63
2530	19,195.52	17,619.95	3.83	34,726.51	-	-	1,628.66	73,174.47
2531	24,545.78	27,322.44	28.37	51,793.05	-	-	1,990.83	105,680.47
2532	28,956.21	38,758.55	612.52	67,245.78	-	-	2,686.88	138,259.94
2533	41,525.21	58,665.62	1,757.79	90,157.84	-	-	3,880.38	195,986.84
2534	49,201.70	74,933.51	2,825.46	101,789.65	-	-	3,630.38	232,380.70
2535	50,110.22	85,584.26	2,987.81	12,036.97	68,123.81	12,927.23	4,516.38	236,286.68
2536	56,503.40	103,037.00	3,204.90	1,705.60	79,514.30	16,904.40	3,926.30	264,795.90
2537	67,800.50	134,782.30	3,566.70	834.80	98,682.70	21,894.50	4,881.50	332,443.00
2538	88,169.90	157,162.00	3,237.10	697.90	116,031.30	28,976.60	5,202.60	399,477.40
2539	107,728.20	170,427.80	3,623.60	619.90	150,472.50	32,856.20	5,134.30	470,862.50
2540	111,682.80	159,716.90	4,967.00	395.10	152,062.30	33,878.80	4,082.20	466,785.10
2541	123,057.60	85,114.20	5,263.10	451.20	144,925.00	31,467.10	2,796.60	393,074.80
2542	92,404.90	105,353.70	11,140.50	85.90	150,757.90	19,359.20	3,019.40	382,121.50
2543	94,895.91	149,210.54	10,964.69	117.84	198,347.05	15,340.87	3,216.14	472,093.04
2544	100,816.08	152,730.44	17,176.78	74.63	216,095.47	13,451.68	3,593.99	503,939.07
2545	109,978.73	172,230.66	18,879.92	98.51	235,137.66	13,158.78	4,275.19	553,759.45

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2546 : ออนไลน์)

ตารางที่ 3.2 สัดส่วนรายได้ภาษีของกรมสรรพากรจำแนกตามประเภทที่จัดเก็บ

หน่วย: ร้อยละ

ปีภาษี	ประเภทภาษี							ภาษี สรรพากรรวม
	เงินได้บุคคล ธรรมดา	เงินได้นิติ บุคคล	เงินได้ ปีใดครั้งเดียว	การค้า	มูลค่าเพิ่ม	ธุรกิจเฉพาะ	อากรแสตมป์	
2523	20.32	26.88	-	51.34	-	-	1.46	100.00
2524	20.27	30.17	-	48.29	-	-	1.27	100.00
2526	25.04	26.64	-	46.88	-	-	1.44	100.00
2526	26.95	24.24	-	47.20	-	-	1.60	100.00
2527	27.27	23.18	-	47.89	-	-	1.66	100.00
2528	30.17	23.40	-	44.87	-	-	1.56	100.00
2529	30.05	24.15	0.16	44.02	-	-	1.63	100.00
2530	26.23	24.08	0.01	47.46	-	-	2.23	100.00
2531	23.23	25.85	0.03	49.01	-	-	1.88	100.00
2532	20.94	28.03	0.44	48.64	-	-	1.94	100.00
2533	21.19	29.93	0.90	46.00	-	-	1.98	100.00
2534	21.17	32.25	1.22	43.80	-	-	1.56	100.00
2535	21.21	36.22	1.26	5.09	28.83	5.47	1.91	100.00
2536	21.34	38.91	1.21	0.64	30.03	6.38	1.48	100.00
2537	20.39	40.54	1.07	0.25	29.68	6.60	1.47	100.00
2538	22.07	39.34	0.81	0.17	29.05	7.25	1.30	100.00
2539	22.88	36.19	0.77	0.13	31.96	6.98	1.09	100.00
2540	23.92	34.22	1.06	0.08	32.58	7.26	0.87	100.00
2541	31.30	21.65	1.34	0.11	36.87	8.01	0.71	100.00
2542	24.18	27.57	2.92	0.02	39.45	5.07	0.79	100.00
2543	20.10	31.61	2.32	0.02	42.01	3.25	0.68	100.00
2544	20.01	30.31	3.41	0.01	42.88	2.67	0.71	100.00
2545	19.86	31.10	3.41	0.02	42.46	2.38	0.77	100.00
ค่าเฉลี่ย	23.48	29.85	0.97	24.87	16.77	2.67	1.39	100.00

ที่มา : จากการคำนวณข้อมูลในตารางที่ 3.1

เงินได้นิติบุคคลในอัตราที่สูง เป็นลำดับ 2 รองจากประเทศ สิงคโปร์ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สามารถจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลได้สูงเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับพัฒนาเดียวกัน

3.3.2 การวิเคราะห์รายได้ภาษีของกรมสรรพากรกับรายได้รัฐบาล

ในด้านของความสามารถ ในการทำรายได้ให้แก่รัฐพบว่าในช่วงแรกของการศึกษา ภาษีสรรพากรมีส่วนก่อนข้างต่ำและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะต่อมา ซึ่งแสดงถึงความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการทำรายได้ให้แก่รัฐ จากข้อมูลตารางที่ 3.3 ในช่วงปีภาษี 2523-2532 ภาษีสรรพากรมีส่วนประมาณร้อยละ 37-44 ช่วงปีภาษี 2533-2545 มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นคือประมาณร้อยละ 46-65 โดยปี 2544 มีสัดส่วนมากที่สุดคือร้อยละ 64.96

สำหรับภาษีทางตรงในประเทศไทยจัดเก็บโดยกรมสรรพากรทั้งหมด ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ส่วนภาษีทางอ้อมที่กรมสรรพากรจัดเก็บเป็นส่วนหนึ่งของภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บทั้งหมด โดยภาษีทางอ้อมที่กรมสรรพากรจัดเก็บได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรแสตมป์ ภาษีการค้ำ (ปัจจุบันคงจัดเก็บอยู่เนื่องจากเป็นภาษีอากรค้างที่เกิดขึ้น ในช่วงที่ใช้ภาษีการค้ำ) เนื่องจากภาษีทางตรงจัดเก็บโดยกรมสรรพากรทั้งหมดจึงสามารถใช้ผลการจัดเก็บของกรมสรรพากรในส่วนของภาษีทางตรงในการวัดประสิทธิภาพของการใช้ภาษีทางตรงในการกระจายรายได้ จากผลการศึกษาพบว่าสัดส่วนของภาษีทางตรงต่อรายได้รัฐบาลพบว่ามีส่วนก่อนข้างต่ำโดยในปี ภาษี 2523 – 2532 มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 17-20 และปีภาษี 2533-2545 พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 27-34 เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของภาษีทางตรงต่อรายได้รัฐบาลของประเทศไทยกับต่างประเทศที่พัฒนาแล้วในตารางที่ 3.5 โดยสัดส่วนของภาษีทางตรงต่อรายได้รัฐบาลในปี 2537 ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ อิตาลี ออสเตรเลีย มีสัดส่วนร้อยละ 86.83, 64.89, 64.98 และ 61.73 ตามลำดับ จะเห็นว่าสัดส่วนของภาษีทางตรงต่อรายได้ของรัฐบาลของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำมาก แสดงถึงการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ในประเทศไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากภาษีทางตรงที่จัดเก็บได้จะเห็นว่าภาษีที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ได้ดีเท่ากับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเนื่องจากภาษีเงินได้นิติบุคคลจัดเก็บจากกลุ่มผู้ประกอบการเพียงส่วนน้อยและมีความก้าวหน้าของอัตราน้อยหรือไม่มีเลย และยังอาจผลกระทบภาษีได้บางส่วน นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้มีงานทำในปี 2541 ซึ่งมีจำนวน 30 ล้านคน จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (รวมแรงงานในภาคเกษตรและแรงงานนอกระบบ) เปรียบเทียบกับผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปี 2541 ซึ่งมีจำนวนต่ำกว่า 5 ล้านคนแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (World Bank,2000) ประกอบกับเมื่อพิจารณาจาก

ตารางที่ 3.3 สัดส่วนรายได้ภาษีของกรมสรรพากรต่อรายได้รัฐบาล

ปีภาษี	รายได้ภาษีของกรมสรรพากร (ล้านบาท)	รายได้รัฐบาล (ล้านบาท)	ร้อยละของรายได้ภาษีของ กรมสรรพากร/รายได้รัฐบาล
2523	35,764	95,744	37.35
2524	44,573	111,903	39.83
2525	47,967	116,018	41.34
2526	54,463	143,588	37.93
2527	63,050	143,231	44.02
2528	65,773	160,657	40.94
2529	63,959	169,919	37.64
2530	73,174	202,026	36.22
2531	105,680	258,165	40.94
2532	138,260	327,164	42.26
2533	195,977	411,773	47.59
2534	232,381	462,491	50.25
2535	236,287	511,285	46.21
2536	264,796	574,604	46.08
2537	332,443	680,409	48.86
2538	399,477	777,285	51.39
2539	470,862	853,202	55.19
2540	466,785	847,696	55.07
2541	393,075	717,779	54.76
2542	382,179	713,079	53.60
2543	382,121	745,138	51.28
2544	503,939	775,802	64.96
2545	553,759	876,901	63.15

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (2546 : ออนไลน์)

หมายเหตุ รายได้ภาษีของกรมสรรพากรไม่รวมรายได้อื่น เช่น ค่าปรับ ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บฯ

ตารางที่ 3.4 สัดส่วนภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมต่อรายได้รัฐบาล

ปีภาษี	ภาษีทางตรง (ล้านบาท)	ภาษีทางอ้อม (ล้านบาท)	ร้อยละของภาษี ทางตรงต่อรายได้ รัฐบาล	ร้อยละของภาษีทาง อ้อมต่อรายได้รัฐบาล
2523	16,880.00	18,884.10	17.63	19.72
2524	22,485.00	22,088.40	20.09	19.70
2525	24,788.23	23,179.03	21.37	19.98
2526	27,870.75	26,592.50	19.41	18.52
2527	31,810.52	31,240.16	22.21	21.81
2528	35,230.90	30,542.50	21.93	19.01
2529	34,761.71	29,192.92	20.46	17.18
2530	36,819.30	36,355.17	18.23	18.00
2531	51,896.59	53,783.88	20.10	20.83
2532	68,327.28	69,932.66	20.88	21.38
2533	101,938.62	94,038.22	27.76	22.84
2534	126,960.67	105,420.03	27.45	22.79
2535	138,682.29	97,604.39	27.12	19.09
2536	162,745.30	102,050.60	28.32	17.76
2537	206,149.50	126,293.50	30.30	18.56
2538	248,569.00	150,908.40	31.98	19.41
2539	281,779.60	189,082.90	33.03	22.16
2540	276,366.70	190,418.40	32.60	22.46
2541	213,434.90	179,639.90	29.74	25.03
2542	208,899.10	173,222.40	29.30	24.29
2543	25,071.14	217,021.90	34.23	29.13
2544	270,723.30	233,215.77	34.90	30.06
2545	301,089.31	252,670.14	34.34	28.81
	ค่าเฉลี่ย		26.23	21.67

หมายเหตุ ภาษีทางตรงและทางอ้อมเป็นภาษีเฉพาะในส่วนที่กรมสรรพากรจัดเก็บ

ที่มา : จากการคำนวณข้อมูลในตารางที่ 3.1 และตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.5 : แสดงสัดส่วนภาษีของเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้รัฐบาล

หน่วย : ล้านบาท

ปีภาษี	ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา	รายได้รัฐบาล	ร้อยละของรายได้ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา/รายได้รัฐบาล
2523	7,268.20	95,744	7.59
2524	9,035.90	111,903	8.07
2525	12,009.50	116,018	10.35
2526	14,671.77	143,588	10.22
2527	17,192.89	143,231	12.00
2528	19,841.90	160,657	12.35
2529	19,218.54	169,919	11.31
2530	19,195.52	202,026	9.50
2531	24,545.78	258,165	9.51
2532	28,956.21	327,164	8.85
2533	41,525.21	411,773	10.08
2534	49,201.70	462,491	10.64
2535	50,110.22	511,285	9.80
2536	56,503.40	574,604	9.83
2537	67,800.50	680,409	9.96
2538	88,169.90	777,285	11.34
2539	107,728.20	853,202	12.63
2540	111,682.80	847,696	13.17
2541	123,057.60	717,779	17.14
2542	92,404.90	713,079	12.96
2543	94,895.91	745,138	12.74
2544	100,816.08	775,802	13.00
2545	109,978.73	876,901	12.54
	ค่าเฉลี่ย		11.11

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2546 : ออนไลน์)

หมายเหตุ รายได้ภาษีของกรมสรรพากร ไม่รวมรายได้อื่น เช่น ค่าปรับ ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บฯ

ตารางที่ 3.6 สัดส่วนของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ต่อรายได้ทั้งหมดของประเทศที่พัฒนาแล้ว
ในปี พ.ศ.2537

หน่วย : ร้อยละ

ประเภทภาษี	สหรัฐอเมริกา	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์	อิตาลี	ออสเตรเลีย	เจนีวา
ภาษีทางตรง	86.83	64.89	69.48	64.98	61.73	69.58
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	40.79	13.82	19.35	29.02	46.69	29.93
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	10.57	3.96	6.94	5.65	13.72	8.17
ภาษีทรัพย์สิน	1.14	1.94	2.61	1.36	0.014	1.41
ภาษีอื่น ๆ	34.33	45.17	40.58	28.95	1.31	30.07
ภาษีทางอ้อม	5.69	28.19	22.61	28.82	23.66	21.79
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-	18.49	14.03	16.19	9.66	11.67
ภาษีสรรพสามิต	4.14	9.12	7.67	11.51	10.9	8.67
อากรขาเข้า	1.55	-	-	0.01	3.1	0.93
ภาษีอื่น ๆ	-	0.58	0.91	1.11	-	0.52
รายได้ที่ไม่ใช่ภาษี	7.48	6.92	7.91	6.2	14.61	8.63
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : International Monetary Fund (อ้างถึงใน พัชรภรณ์ ธนาบุญ, 2545 : 5)

สัดส่วนของรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้รัฐบาลในประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่าในประเทศ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ อิตาลี ออสเตรเลีย มีสัดส่วนร้อยละ 40.79, 13.82, 19.35, 27.02 และ 46.69 ในขณะที่ประเทศไทยมีสัดส่วนของรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรัฐบาลเฉลี่ยเพียงร้อยละ 11 ดังนั้นกรมสรรพากรจึงควรให้ความสนใจกับปัญหานี้โดยเพิ่มมาตรการต่าง ๆ ในการจัดเก็บภาษีทางตรงให้มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษียิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved